

Secretariatul Parlamentului Republicii Moldova

Direcția generală juridică

AVIZ

la proiectul de lege pentru modificarea Legii nr.1530/1993 privind ocrotirea monumentelor (nr.322 din 03.11.2021)

În conformitate cu articolul 54 din Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr.797/1996 și cu prevederile Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative, Direcția generală juridică a examinat proiectul menționat prin prisma legislației în vigoare și expune următoarele considerente.

I. Aspecte generale.

1. Proiectul este înaintat cu titlu de inițiativă legislativă de către un grup de deputați în Parlament în conformitate cu art.73 din Constituția Republicii Moldova și art.47 din Regulamentul Parlamentului.

2. Domeniul dat ține de competența Parlamentului și este în concordanță cu prevederile art.66 din Constituție.

3. Scopul proiectului de lege este înlăturarea ambiguităților și neconcordanțelor din Legea nr.1530/1993 și completarea acesteia cu prevederi noi ce vor reglementa segmentul contracarării demolării/deteriorării monumentelor.

4. Conform Notei informative implementarea proiectul de lege nu presupune alocarea de resurse financiare suplimentare din bugetul de stat.

II. Cu referire la conținutul propriu-zis al proiectului expunem următoarele raționamente.

În anul 2001 Republica Moldova prin Legea nr.533/2001 a ratificat Convenția pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei, adoptată la Granada la 3 octombrie 1985. În conformitate cu prevederile art.8 din Constituția Republicii Moldova "Republica Moldova se obligă să respecte [...]"

tratatele la care este parte [...]”. În conformitate cu articolul 20 din Legea nr.595/1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova ”Dispozițiile tratatelor internaționale [...] au caracter executoriu și sînt direct aplicabile în sistemul juridic și sistemul judiciar ale Republicii Moldova”. În contextul aderării Republicii Moldova la Convenția pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei și recunoscînd prevederile acesteia, sugerăm autorilor revizuirea noțiunilor precum ”monumente”, ”monumente singulare”, ”ansambluri de monumente” prin prisma Convenției pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei.

- În art.2:

- **la alin.(5)** se introduce un termen nou precum ”hotarul monumentului”. Atenționăm că proiectul de lege completează Legea nr.1530/1993 cu terminologii noi, care nu sunt definite. În evitarea unor situații incerte în aplicarea ulterioară a legii, considerăm imperios necesar definirea termenilor ”hotarul monumentului” și ”zonă de protecție”, termeni interdependenți în opinia noastră (*obiecție valabilă și pentru art.12*).

- **la alin.(6)** în condițiile în care monumentele reprezintă ”bunuri imobile”, conform al.(1) din prezentul articol 2, cuvîntul ”obiectele” se va substitui cu cuvîntul ”bunurile”.

- **La art.5** ce stabilește semnificația noțiunilor generale. Procesul de protecție a monumentelor presupune proceduri bine conturate și stabilite ce nu pot fi ignorate. Astfel, suntem de părerea că articolul trebuie completat cu noțiuni/concepte definite, cu care se operează în lege, inclusiv ”conservare”, ”restaurare”, ”reconstrucție”, ”reabilitare”, ”revitalizare” etc.

- **Art.8** prevede că „Monumentele și părțile lui componente aflate în proprietatea publică sunt inalienabile, imprescriptibile și inesesizabile”. Cum rămâne cu monumentele în proprietate privată? În scopul asigurării integrității și păstrării autenticității monumentului ce se află în proprietate privată considerăm necesar de a reglementa și statutul juridic al acestora.

- La Art. 12:

- formularea alineatului (3) o considerăm ambiguă, iar drept urmare propunem o variantă alternativă a alineatului menționat, care va avea următorul cuprins: „Zona de protecție, indicată la alin. (2), se instituie odată cu stabilirea hotarului monumentului, aprobat prin decizia autorității administrației publice locale și se înscrie în Registrul monumentelor.”;

- la alin.(4) cuvintele ”traseului exact al” se vor exclude;

- alin.(5) prevede *"instituirea reglementărilor specifice de amenajare și de intervenție la imobile"*. Proiectul de lege, precum și legea în vigoare nu prevăd reglementări specifice de amenajare, iar acest fapt va crea discrepante în aplicarea ulterioară a legii. Atenționăm asupra necesității completarea proiectului cu prevederi în acest sens.

- alin.(6) „Zonele de protecție a monumentelor și reglementările menționate la alineatul (5), al prezentului articol, se includ în mod obligatoriu în documentația urbanistică și cadastrală a localității, în baza avizului favorabil al Ministerului Culturii.” În opinia noastră, stipularea unor prevederi, fără stabilirea și indicarea unor termeni concreți pentru realizarea acestor prevederi va crea premise pentru neexecutarea conformă a legii.

- **În alin.(2) al art.12¹** se regăsește noțiunea de "regim de înălțime". Ținem să atenționăm că "regimul de înălțime" trebuie definit obligatoriu, or acest fapt este important, întrucât anume cu problemă regimului de înălțime se confruntă azi specialiștii în legătură cu monumentele și construcțiile aferente ridicate astăzi în Chișinău.

- **Art. 12²** se completează cu **al.(5)**, cu următorul conținut: „**Planul de referință** pune în evidență caracteristicile mediului istorico-arhitectural al monumentului, zonificarea lui internă și stabilește setul de reglementări generale și locale axate pe protejarea, regenerarea și utilizarea durabilă a patrimoniului cultural imobil”. Atragem atenția că noțiunea de „plan de referință” nu este definitivată, iar urmare examinării prevederii menționate s-au conturat un șir de întrebări precum: ce presupune acest plan de referință? cine-l întocmește și care este scopul acestui plan? și pe final cum și când se aplică planul de referință? Proiectul de lege prevede că "Conținutul și metodologia elaborării Planului de referință se stabilește prin regulamentul aprobat de Ministerul Culturii", atenționăm că termenul de implementare a proiectului de lege poate depăși 6 luni prevăzuți în proiectul de lege. Direcția generală juridică reține că introducerea unor noțiuni noi, urmează a fi analizată prin prisma unei eventuale monitorizări a implementării prevederilor actului normativ – procedură care presupune stabilirea, analiza și evaluarea efectelor juridice ale actelor normative, precum și, după caz, identificarea măsurilor de remediere a circumstanțelor care generează inaplicabilitatea actului normativ (vezi Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative).

- Conținutul **al.(2) din art.16** îl considerăm declarativ, iar aplicarea lui va fi confuză. Considerăm că toate normativele și reglementările din domeniul ocrotirii monumentelor trebuie să fie clar stabilite și transpuse în proiectul de

lege, iar etapele de execuție și procedurile de implementare se vor transpune în metodologiile aprobate de către ministerul de resort.

- **Art.16 alin.(4¹)** prevede interdicția ocupării funcției de director general al Agenției de către persoane implicate în activități care au condus la demolarea sau deteriorarea monumentelor este interzisă.

Nu putem accepta alineatul în varianta propusă, or implicarea persoanei în activități ce au drept rezultat demolarea/deteriorarea unui monument urmează a fi dovedită și confirmată prin acte concrete. În acest caz reamintim prevederile constituționale "Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale"(art.21 din Constituție). În concluzie, doar o hotărâre judecătorească rămasă definitivă poate fi motiv de neadmiterea unui candidat în ocuparea funcției de director general al Agenției. Obiecție valabilă în egală măsură și asupra alin.(4) al art.16¹ ce ține de membrii Consiliului Național al Monumentelor Istorice.

- La **art. art.16¹ alin.(1)** cuvântul "alcătuirea" se va substitui cu cuvântul "întocmirea".

- **Art. 18** se completează cu **al.(4)**, cu următorul conținut: „Procesul de înscriere a bunurilor imobile în Registrul Monumentelor se inițiază din oficiu de către Ministerul Culturii, inclusiv, la propunerea cetățenilor, asociațiilor de profil.” Cu titlu de recomandare, articolul 18 se va completa cu reguli și criterii clare de înscriere a imobilelor în registrul menționat.

Atenționăm că actualmente Legea nr.1530/1993 prevede termenul de 3 ani pentru reactualizarea Registrului Monumentelor. Proiectul de lege a exclus acest termen de 3 ani. În această ordine de idei considerăm oportună păstrarea sau introducerea unui termen concret pentru reactualizarea Registrului Monumentelor pentru a responsabiliza ministerul pe segmentul ținerii evidenței monumentelor.

- **Privind introducerea noțiunilor de "expropriere" și "monumentele expropriate" prevăzute la art.47 din proiectul de lege.**

Importanța și caracterul excepțional al exproprierii sunt cuprinse în Legea Supremă, în alin.3 din art.41, care dispune: "Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire". În prim plan exproprierea pentru utilitate publică este o încălcare

a dreptului constituțional privind proprietatea privată, dar în același timp o necesitate reglementată de îndeplinirea unor necesități la nivel local sau chiar național, însoțit de scopuri nobile pentru conservarea și păstrarea unor valori culturale – istorice sau salvarea unor specii pe cale de dispariție. Ținem să reamintim că pentru demararea procedurii de expropriere, **care este o procedură foarte anevoioasă**, mai întâi de toate are loc declararea utilității publice. Utilitatea publică se declară: a) pentru lucrările de interes național - de către Parlament; b) pentru lucrările de interes local al unității administrativ-teritoriale - de către consiliul ei; c) pentru lucrările de interes comun al mai multor raioane și/sau municipii - de către consiliile lor, iar în caz de divergențe - de către Guvern; d) pentru lucrările de interes comun al mai multor orașe și/sau sate din teritoriul unui raion - de către consiliile acestor orașe și/sau sate, iar în caz de divergențe - de către consiliul raional. Inițiativa privind declararea utilității publice revine autorităților publice și se realizează nemijlocit prin înaintarea propunerilor respective organelor de resort, în modul prevăzut de legislație (vezi art.6 din Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr.488/1999).

Chiar dacă drepturile expropriatului sunt prevăzute expres de lege (art.18 "Dreptul de preemțiune", art.19 "Dreptul la închiriere și dreptul la retrocedare", art.20 "Dreptul de retenție") procedura de expropriere creează o serie de probleme și daune expropriaților, chiar dacă aceștia sunt despăgubiți în conformitate cu prețurile de piață la moment pentru bunurile și drepturile reale asupra lor din zona respectivă. Despăgubirile materiale nu acoperă daunele moral - psihologice, iar comisiile care se constituie pentru evaluarea despăgubirilor pot să nu ia în calcul unele valori importante pentru expropriat. În această ordine de idei sugerăm autorilor revizuirea articolelor ce vin să introducă exproprierea (**art.19 și art.47** din proiectul de lege), întrucât această reglementare constituie o ingerință în dreptul de proprietate, drept constituțional al cetățeanului.

- **Prevederile art. 57** se vor examina suplimentar prin prisma art.423⁸ din Codul contravențional nr.218/24.10.2008 care stabilește expres contravențiile și organele de stat cu atribuții în domeniul patrimoniului cultural", acestea fiind Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor; Direcțiile/Secțiile/ Serviciile cultură ale autorităților publice locale și Agenția Națională Arheologică.

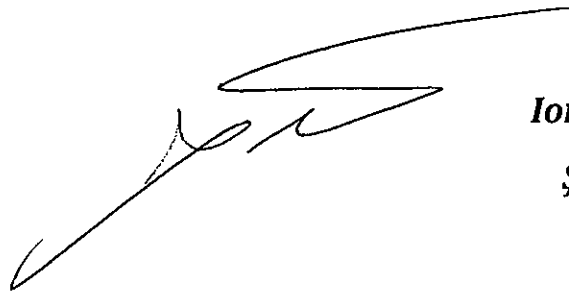
- Atragem atenția la **termenul de 6 luni prevăzut în Art.II** din proiectul de lege, or considerăm că termenii pentru implementarea unor prevederi din proiectul de lege nu coincid cu intenția autorilor, care își propun de a reglementa

În termeni restrânși procesul de contracarare a distrugerii monumentelor istorice, stabilirea termenului trebuie să fie unul rezonabil și accesibil în implementarea ulterioară a legii de către autoritățile cointeresate.

În contextul obiecțiilor expuse, remarcăm necesitatea revizuirii textului proiectului de lege întru ajustarea la exigențele normelor tehnicii legislative, întru prevenirea dispersării normelor cu același conținut și/sau scop în acte legislative și se va supune prelucrării redacționale.

În concluzie, Direcția generală juridică consideră că proiectul de lege necesită a fi revizuit prin prisma obiecțiilor și propunerilor expuse mai sus.

Oportunitatea adoptării prezentului proiect de lege urmează a fi decisă de către Parlament.

Ion CREANGĂ
Șef Direcție

ex: Viorica Stratiev
tel: 022.820.584
e-mail: viorica.stratiev@parlament.md